

แนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา
ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนวัดหน้าเขา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

Guidelines for the administration of Learning Centers based on the
Sufficiency Philosophy of Educational based on Suppurisa-Dhamma
of Watnakhao School under Nakhon Si Thammarat Primary
Educational Service Area Office 2

พัทธา หนูน้อย

Pattara Nunoi

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Buddhist Educational Administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Nakhon Si Thammarat Campus
E-mail: phattara55556@gmail.com

Received: March 09, 2026; Revised: March 24, 2026; Accepted: March 29, 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของโรงเรียนวัดหน้าเขา 2) ศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 และ 3) นำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการศึกษาสภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 คน ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 รูป/คน และขั้นตอนการนำเสนอแนวทางใช้การสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ 7 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า การดำเนินงานยังขาดความต่อเนื่องและระบบที่เป็นเอกภาพ เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและสื่ออุปกรณ์ที่ไม่เพียงพอ ภาระงานของบุคลากรมีจำนวนมากส่งผลต่อการจัดสรรเวลาในการจัดกิจกรรมบูรณาการ รวมถึงการประสานงานกับภาคีเครือข่ายชุมชนยังไม่สม่ำเสมอทำให้การขับเคลื่อนหลักสูตรท้องถิ่นในบางส่วนไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงของผู้เรียน 2) การศึกษาแนวทาง พบว่า ขั้นตอนการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย การวางแผน และการจัดการ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายและการประสานงาน และการประเมินผล และการปรับปรุง โดยบูรณาการองค์ประกอบ 3 หลักการ 2 เงื่อนไข ผ่านหลักสัปปุริสธรรม 7 ในทุกขั้นตอน คือ การรู้จักเหตุ ผล ตน ประมาณ กาล ชุมชน และบุคคล เข้ากับงานทั้ง 4 ฝ่ายของโรงเรียน ส่งผลให้

กระบวนการบริหารมีความรอบคอบ มีเหตุผลกำกับ และสร้างภูมิคุ้มกันในการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่าภายใต้บริบทของสถานศึกษา 3) การนำเสนอและประเมินแนวทาง พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นพ้องสอดคล้องกันว่า แนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาดำเนินการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารศูนย์การเรียนรู้; ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง; หลักสัปปุริสธรรม 7; โรงเรียนวัดหน้าเขา

Abstract

This research article aims to Study 1) to examine the current state of management of the Learning Center under the Philosophy of Sufficiency Economy in Education at Wat Na Khao School; 2) to establish management guidelines based on the Seven Virtues of a Good Person (Sappurisa-dhamma 7); and 3) to propose and evaluate these guidelines. This study employed a qualitative research methodology. The initial phase involved in-depth interviews with 15 key informants to assess the current state. The second phase utilized in-depth interviews with 5 key informants to develop the guidelines, and the final phase involved a focus group discussion with 7 experts for evaluation. Data were analyzed using inductive thematic analysis.

The research results were found as follows: 1) to examine the current state of management of the Learning Center under the Philosophy of Sufficiency Economy in Education at Wat Na Khao School; 2) to establish management guidelines based on the Seven Virtues of a Good Person (Sappurisa-dhamma 7); and 3) to propose and evaluate these guidelines. This study employed a qualitative research methodology. The initial phase involved in-depth interviews with 15 key informants to assess the current state. The second phase utilized in-depth interviews with 5 key informants to develop the guidelines, and the final phase involved a focus group discussion with 7 experts for evaluation. Data were analyzed using inductive thematic analysis. 2) The proposed management guidelines consist of four core components: (1) Planning and Management; (2) Cultivating a Learning Culture; (3) Networking and Coordination; and (4) Evaluation and Improvement. These guidelines integrate the 3 Principles and 2 Conditions of the Philosophy of Sufficiency Economy by applying the Sappurisa-dhamma 7 namely, knowing the cause, consequence, self, moderation, time, community, and individual across the four administrative areas of the school. This integration ensures a rational, meticulous management process and fosters organizational immunity in resource utilization. 3) The evaluation of the guidelines indicated a unanimous consensus among experts that the guidelines are highly appropriate, feasible, and beneficial. They provide a robust framework for elevating the institution toward becoming a sustainable model learning center.

Keywords: Learning Center Management; Philosophy of Sufficiency Economy; Sappurisa-dhamma 7; Wat Na Khao School

บทนำ

ในกระบวนการพัฒนาประเทศยุคปัจจุบัน “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ถือเป็นเข็มทิศหลักที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยมุ่งเน้นให้พลกริยิตถ์ถือทางสายกลาง ประกอบด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีบนเงื่อนไขของความรู้และคุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) การน้อมนำปริญญานี้มาปฏิบัติในมิติทางการศึกษาจึงมิใช่เพียงการสอนตามตำรา แต่เป็นการสร้างสมดุลระหว่างความเจริญทางวัตถุและจิตใจ มุ่งเน้นความมั่นคงมากกว่าความเจริญเพียงชั่วคราวเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี

ขณะเดียวกัน การพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีรากฐานจากหลักพุทธธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจริยธรรม โดยเฉพาะหลัก “สัปปุริสธรรม 7” ซึ่งเป็นธรรมของสัตบุรุษที่ส่งเสริมให้บุคคลรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556) หลักธรรมเหล่านี้มีความสอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากเป็นการสร้างกระบวนการคิดเชิงระบบที่เน้นความพอดีและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความเข้าใจ หากนำหลักธรรมดังกล่าวมาบูรณาการกับการบริหารจัดการศึกษา จะช่วยให้ผู้บริหารและครูสามารถขับเคลื่อนสถานศึกษาให้เกิดความมั่นคงทางปัญญาและความยั่งยืนในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้กำหนดนโยบายขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาผ่านกลยุทธ์ “คุณธรรมนำความรู้” โดยมุ่งเน้น 3 ประเด็นหลัก คือ การจัดทำหลักสูตร การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และการบูรณาการสู่ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) เพื่อวางรากฐานให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในวิถีชีวิตจริงได้อย่างมั่นคง โรงเรียนวัดหน้าเขา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดกลาง ตั้งอยู่เลขที่ 112 หมู่ที่ 1 ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีบุคลากรรวม 35 คน และนักเรียน 650 คน (โรงเรียนวัดหน้าเขา, 2567) เป็นสถานศึกษาที่มีความมุ่งมั่นในการบริหารจัดการภายในตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในด้านการจัดการสถานศึกษา หลักสูตร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนาบุคลากร

อย่างไรก็ตาม แม้โรงเรียนวัดหน้าเขาจะมีการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียงอย่างต่อเนื่อง แต่การบริหารจัดการในฐานะ “ศูนย์การเรียนรู้” จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการบริหารที่ละเอียดรอบคอบ และเป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาเป็นแกนกลางในการกำกับดูแลงานทั้ง 4 ฝ่ายของสถานศึกษา เพื่อแก้ปัญหาความไม่ต่อเนื่องในการปฏิบัติงานและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายชุมชน ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบศูนย์การเรียนรู้ฯ จึงเล็งเห็นความจำเป็นในการศึกษา “แนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7” เพื่อให้ได้องค์ความรู้เชิงบูรณาการที่เป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับผู้บริหารและบุคลากรในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบที่ยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของโรงเรียนวัดหน้าเขา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนวัดหน้าเขา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนวัดหน้าเขา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposeful Selection) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเป็น “Information-rich Case” ซึ่งสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกได้ดีที่สุด แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ 1) ระยะที่ 1 (ศึกษาสภาพปัจจุบัน) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียนวัดหน้าเขา จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน, ครู 11 คน, คณะกรรมการสถานศึกษา 1 คน และตัวแทนผู้ปกครอง 1 คน 2) ระยะที่ 2 (ศึกษาแนวทาง) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารและหลักธรรม จำนวน 5 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนพี่เลี้ยงศูนย์การเรียนรู้ฯ, ครูหัวหน้างานบริหาร, ปราชญ์ชาวบ้าน และนักวิชาการด้านศาสนา 3) ระยะที่ 3 (การประเมินแนวทาง) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 7 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ฯ, ครูผู้รับผิดชอบ ศูนย์ฯ, หัวหน้าฝ่ายบริหารการศึกษา และนักวิชาการด้านศาสนา
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้ 1) ระยะที่ 1 (ศึกษาสภาพปัจจุบัน) ใช้ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สภาพการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ของโรงเรียนวัดหน้าเขา 2) ระยะที่ 2 (ศึกษาแนวทาง) ใช้แบบสัมภาษณ์ เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงด้านการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนวัดหน้าเขา 3) ระยะที่ 3 (การประเมิน แนวทาง) ใช้แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) และแบบประเมิน การสนทนากลุ่ม แนวทางการบริหาร ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของ โรงเรียนวัดหน้าเขา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
3. การหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่าง ข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งผลการตรวจสอบ ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ในทุกข้อคำถาม แสดงว่าเครื่องมือมีความตรงเชิงเนื้อหาและครอบคลุมประเด็น ที่ศึกษา
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ระยะที่ 1 (ศึกษา สภาพปัจจุบัน) เก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพ การบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ของโรงเรียนวัดหน้าเขา 2) ระยะที่ 2 (ศึกษาแนวทาง) เก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ร่างแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

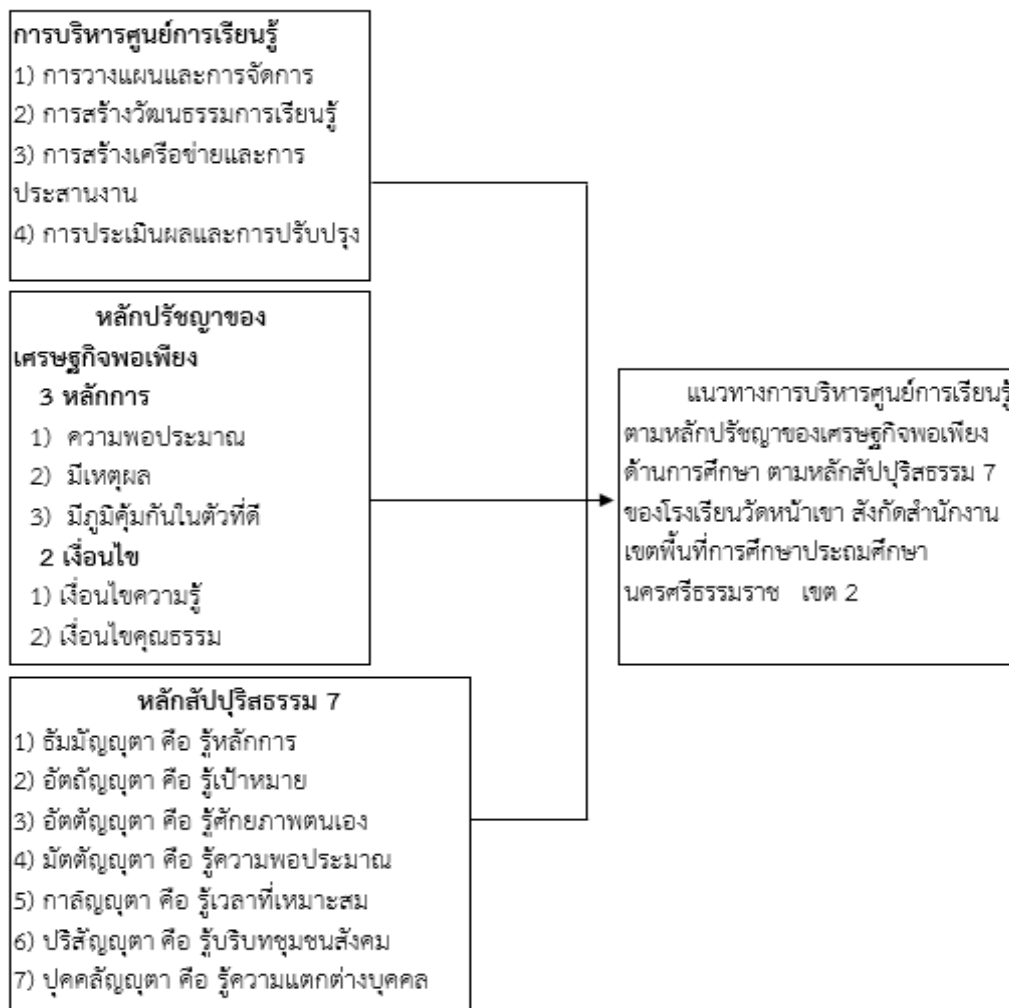

พอเพียงด้านการศึกษา ของโรงเรียนวัดหน้าเขา 3) ระยะที่ 3 (การประเมินแนวทาง) ใช้การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน โดยใช้แบบประเมินสนทนากลุ่ม เพื่อประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ ของแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนวัดหน้าเขา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการ นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มมาตรวจสอบความถูกต้อง (Data Triangulation) เรียบเรียง จำแนกหมวดหมู่ตามประเด็นของกรอบแนวคิด ที่ความสร้างข้อสรุป และนำเสนอผลในรูปแบบ การพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดการ บริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) บูรณาการร่วมกับหลักสัปปุริสธรรม 7 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2556) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การวางแผนและการจัดการ 2) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ 3) การสร้างเครือข่ายและการประสานงาน และ 4) การประเมินผลและการปรับปรุง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ โดยบูรณาการข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร (Documentary Investigation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) มีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 สภาพการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของโรงเรียนวัดหน้าเขา จากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการบริหารจัดการใน 4 ขั้นตอนหลัก พบว่า 1) ด้านการวางแผนและการจัดการ มีการจัดทำแผนดำเนินงานรายปีที่เน้นการมีส่วนร่วมและบูรณาการรายวิชา ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า แต่ยังพบข้อจำกัดด้านงบประมาณและสื่ออุปกรณ์ที่ไม่เพียงพอ 2) ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้พบการใช้ “ห้องเรียนธรรมชาติ” และโครงการพอเพียงเป็นฐาน บ่มเพาะจิตสาธารณะและความรับผิดชอบแก่ผู้เรียน อย่างไรก็ตามครูบางส่วนยังต้องพัฒนาทักษะการสอนแบบบูรณาการให้มีความต่อเนื่อง 3) ด้านการสร้างเครือข่ายและการประสานงาน: มีการประสานความร่วมมือกับปราชญ์ชาวบ้านและวัดอย่างเข้มแข็ง ช่วยลดค่าใช้จ่ายและสร้างประสบการณ์จริงแก่ผู้เรียน แต่อุปสรรคสำคัญ คือ การนัดหมายและระยะเวลาการทำงานของหน่วยงานภายนอกที่ไม่สอดคล้องกัน 4) ด้านการประเมินผลและการปรับปรุง มีระบบการนิเทศและประเมินผลแบบมีส่วนร่วมที่ยืดหยุ่น แต่เครื่องมือการประเมินบางส่วนยังไม่ครอบคลุมพฤติกรรมเชิงลึกในทุกกิจกรรม

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการที่บูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับงาน 4 ฝ่ายของสถานศึกษา พบว่า 1) การวางแผนและการจัดการ ใช้หลัก อัมมัญญาตา (รู้เหตุ) และ อัตตัญญาตา (รู้ตน) เพื่อกำหนดเป้าหมายงานวิชาการและงบประมาณอย่างสมเหตุสมผลและโปร่งใส 2) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้: ใช้หลัก ปุคคัลญญาตา (รู้บุคคล) คัดเลือกครูต้นแบบบ่มเพาะเงื่อนไขคุณธรรม และใช้หลัก กาลัญญาตา (รู้กาล) จัดกิจกรรม “ฐานเรียนรู้มีชีวิต” ที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน 3) การสร้างเครือข่ายและการประสานงาน: ใช้หลัก ปริสฺสญญาตา (รู้ชุมชน) วิเคราะห์ความต้องการร่วมกันผ่านการทำ MOU และสื่อดิจิทัลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย 4) การประเมินผลและการปรับปรุง: ใช้หลัก มัตตัญญาตา (รู้ประมาณ) วิเคราะห์ความคุ้มค่า และใช้การถอดบทเรียน (AAR) เพื่อพัฒนาแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล (IDP) ให้เกิดความยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิผ่านกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) พบว่า 1) ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นพ้องว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนวัดหน้าเขา โดยเฉพาะการใช้ “พอเพียงโมเดล” และการนิเทศกัลยาณมิตร 360 องศา ตามหลักกาลัญญาตา 2) ด้านความเป็นประโยชน์: ทุกฝ่ายเห็นว่าแนวทางนี้ช่วยสร้างพลวัตในการพัฒนาองค์กรที่สมดุล พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงตามมาตรฐานสถานศึกษาพอเพียง 3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม: ควรพัฒนาสู่การเป็น “ศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบระดับเขตพื้นที่” โดยเน้นการจัดทำแผน IDP เพื่ออุดช่องว่างระหว่างแผนและการปฏิบัติ และสร้างระบบการสื่อสารที่โปร่งใสผ่านกิจกรรม “สภากาแฟภาคีเครือข่าย”

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนวัดหน้าเขา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของโรงเรียนวัดหน้าเขา ในภาพรวมมีการดำเนินงานที่เข้มแข็งและเป็นระบบ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนและการจัดการ และด้านการสร้างเครือข่ายและการประสานงาน มีความโดดเด่นเป็นอย่างมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารและคณะครูมีความเข้าใจในบริบทท้องถิ่น สามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาและตั้งศักยภาพของปราชญ์ชาวบ้านและวัดมาเป็นฐานในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนที่เน้นการมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน (Sense of Belonging) ส่งผลให้การขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติมีความต่อเนื่อง แม้จะมีอุปสรรคด้านทรัพยากรงบประมาณและภาระงานที่ซับซ้อน แต่ความชัดเจนในโครงสร้างการบริหารที่ยึดหลักคุณธรรมเป็นตัวตั้ง ทำให้สถานศึกษาสามารถรักษาความสมดุลและสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีต่อกระแสบริโภคนิยมจากภายนอกได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญญาณี บุญทองคำ (2561) ที่พบว่าการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกศูนย์การเรียนรู้ ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และสอดคล้องกับ อลิสา อินทร์ประเสริฐ และคณะ (2564) ที่ชี้ให้เห็นว่าการจัดระบบการเรียนรู้และการสร้างเครือข่ายขยายผลเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การบริหารศูนย์การเรียนรู้ประสบความสำเร็จ

2. แนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนวัดหน้าเขา ผลการศึกษาพบแนวทางที่มีความลุ่มลึกเชิงปฏิบัติ โดยบูรณาการงาน 4 ฝ่ายเข้ากับหลักสัปปุริสธรรม 7 อย่างลงตัว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การนำหลัก ธัมมัญญตา (รู้เหตุ) และ อัตถัญญตา (รู้ผล) มาเป็นเข็มทิศในการกำหนดแผนงานวิชาการ ทำให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง การใช้หลักมัตตัญญตา (รู้ประมาณ) ในด้านงบประมาณช่วยลดความฟุ่มเฟือยและเน้นความคุ้มค่า ขณะที่การใช้หลัก ปริสฺสญญตา (รู้ชุมชน) และ ปุคคฺคญญตา (รู้บุคคล) ในด้านการบริหารงานทั่วไปและงานบุคคล ช่วยให้เกิดบรรยากาศกัลยาณมิตร ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างพลังใจในการทำงาน แนวทางนี้จึงมิใช่เพียงการบริหารจัดการเชิงเอกสาร แต่เป็นการบริหารเชิงคุณธรรมที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนให้มีความรับผิดชอบและอดออม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขนิษฐา กาดั่ง (2562) ที่เสนอว่าการกำกับติดตามอย่างสม่ำเสมอ และการนำข้อเสนอแนะจากชุมชนมาพัฒนา จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับ สุทธิดา ศรีสุข (2564) ที่พบว่าการบูรณาการหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 ช่วยสร้างสมดุลทั้งด้านจิตใจและเศรษฐกิจแก่ผู้เรียนได้อย่างมั่นคง

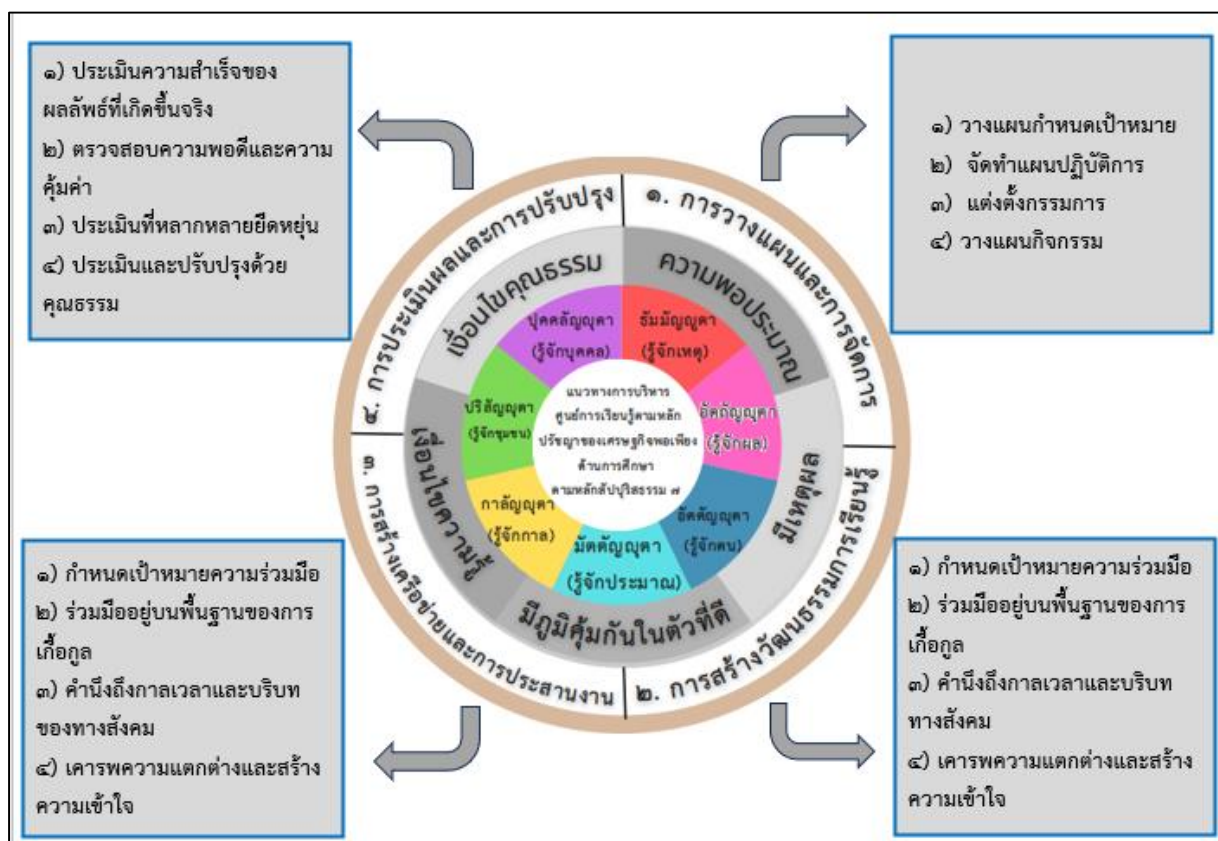
3. การนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนวัดหน้าเขา ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ในระดับสูง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะแนวทางการบริหารนี้มีการวางรากฐานบนหลักกาลัญญตา (รู้กาล) ซึ่งเป็นหัวใจของการปรับตัวในยุคสมัยใหม่ ทำให้กิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้มีความยืดหยุ่น ทันต่อสถานการณ์ และไม่เป็นการแก่ผู้ปฏิบัติจนเกินไป การที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นชอบในนวัตกรรม “พอเพียงโมเดล” และการนิเทศกัลยาณมิตร 360 องศา

แสดงให้เห็นว่าการบริหารที่ใช้ “ใจ” และ “ธรรม” นำทางการบริหารจัดการด้านวัตถุ เป็นแนวทางที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและสอดคล้องกับวิถีพุทธ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร ทองดี (2562) ที่สรุปว่า ผู้บริหารที่ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 โดยเฉพาะมัตตัญญูตาและปุคคัลญูตา จะสามารถสร้างความไว้วางใจและภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมให้เกิดขึ้นในองค์กรได้อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับธงชัย ตีมูลพันธ์ (2565) ที่เสนอว่าการพัฒนาสถานศึกษาให้ได้รับการยอมรับ ต้องเริ่มจากการบูรณาการวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกมิติ

องค์ความรู้ที่ได้

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผลจากการวิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพแสดงองค์ความรู้จากการวิจัยสังเคราะห์เป็น “วงจรการบริหารศูนย์การเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการ” ที่เชื่อมโยงขั้นตอนการบริหารทั้ง 4 ด้าน เข้ากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักสัปปุริสธรรม 7 อย่างเป็นระบบ โดยใช้หลักธรรมเป็นแกนกลางกำกับสติและการตัดสินใจในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผนที่รู้เหตุผล การสร้างวัฒนธรรมที่รู้ศักยภาพตนเอง การสร้างเครือข่ายที่รู้บริบทสังคม ไปจนถึงการประเมินผลที่รู้ความแตกต่างบุคคล ส่งผลให้เกิดรูปแบบการบริหารที่สมดุล มีภูมิคุ้มกัน และนำไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืนทั้งต่อสถานศึกษา ผู้เรียน และชุมชนสืบไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนวัดหน้าเขา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ควรสนับสนุนงบประมาณ และทรัพยากรบนพื้นฐานความพอประมาณ เพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้สามารถพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและหลักสูตรที่สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทที่แท้จริงของสถานศึกษา

2) ศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 8 เมืองสองอ่าง ควรจัดตั้งระบบพี่เลี้ยง และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) โดยเน้นการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ที่ชัดเจนและการสื่อสารที่เคารพความแตกต่างรายบุคคล เพื่อสร้างเครือข่ายที่มีภูมิคุ้มกันต่อความเสี่ยงและสามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

3) สถานศึกษาควรนำแนวทางการบริหารทั้ง 4 ด้าน คือ การวางแผน การสร้างวัฒนธรรม การสร้างเครือข่าย และการประเมินผล ไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการมอบหมายงานตามความถนัดของบุคลากร และสร้างกระบวนการประเมินผลแบบมีส่วนร่วมที่โปร่งใสตามเงื่อนไขคุณธรรม เพื่อให้เกิดนวัตกรรมและแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ที่เพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 นำผลการวิจัยไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาการบริหารศูนย์การเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัด โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่กับหลักสัปปุริสธรรม 7 ไปจัดทำเป็นแนวปฏิบัติหรือคู่มือกลาง เพื่อใช้เป็นต้นแบบในการขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

2) ศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 8 เมืองสองอ่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 นำผลการวิจัยไปใช้เป็นกรอบ ในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนในเครือข่าย โดยบูรณาการ การบริหารศูนย์การเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักสัปปุริสธรรม 7 ผ่านกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถอดบทเรียน และการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้แต่ละโรงเรียนนำแนวปฏิบัติที่เหมาะสมไปปรับใช้ ตามบริบทของตนเองอย่างเป็นรูปธรรม และต่อเนื่อง

3) สถานศึกษานำผลการวิจัยไปบูรณาการกับงานทั้ง 4 ฝ่าย งานวิชาการ มีการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างง่าย และพัฒนางานบริหารบุคคลด้วยระบบยกย่องบุคคลต้นแบบ เพื่อเสริมสร้างเงื่อนไขคุณธรรม ส่วนงานงบประมาณ เน้นการระดมทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายตามหลักความพอประมาณ และงานบริหารทั่วไปพัฒนาแหล่งเรียนรู้เดินได้ที่เชื่อมโยงเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม กับชุมชนและส่งเสริมให้เกิดภูมิคุ้มกันในการพัฒนาองค์กรอย่างเป็นองค์รวม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักสัปปุริสธรรม 7

2) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนวัดหน้าเขา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

3) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาประสิทธิภาพการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ที่มีต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา กาตั้ง. (2562). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- จิราพร ทองดี. (2562). การบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ณัญญาณี บุญทองคำ. (2561). การดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียงของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ธงชัย ตีมูลพันธ์. (2565). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 23(1): 45-58.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 25. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โรงเรียนวัดหน้าเขา. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีการศึกษา 2566*. นครศรีธรรมราช: โรงเรียนวัดหน้าเขา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.
- สุทธิดา ศรีสุข. (2564). การบูรณาการหลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียง. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 5(2): 112-125.
- อลิสรา อินทร์ประเสริฐ และคณะ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 16(3): 89-102.

